

رای اعتراضی دهید

حسن روحانی، رئیس‌جمهور ایران در دولت‌های یازدهم و دوازدهم از مردم درخواست کرد در انتخابات ششمین دوره مجلس خبرگان رهبری و دوازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی به نامزدهایی که به شرایط موجود اعتراض دارند، رأی دهند. متن کامل اظهارات روحانی به این شرح است: «انتخابات و صندوق رأی برای ما همواره مهم است. می‌دانم اکثریت مردم ناراضی هستند از شرایطی که نسبت به این انتخابات بوده است. اقلیت کمی در حوزه‌های انتخابیه هستند که از نظر آن‌ها برای انتخاب شایسته هستند. درست است مردم با مشکلات فراوانی مواجه هستند. این مشکلات باید حل شود. حل این مشکلات از طریق تغییر در مجلس و تغییر در دولت خواهد بود و بنابراین راه آن این است که در این شرایط مردم به هر کسی که معتقدند او از شرایط فعلی راضی نیست و به شرایط فعلی حاکم معترض است و دنبال تغییر و تحول در جامعه امروز است، رأی دهند و به هر کس که تردید دارند در اینکه معترض است یا معترض نیست، رأی ندهند، رأی دایم باید یک رأی اعتراضی باشد به کسانی که امروز به شرایط موجود معترض هستند و خواهان یک تحول برای توسعه و امنیت بیشتر کشور و رفاه بیشتر، تحول برای معیشت مردم و تحولی برای آزادی بیشتر در جامعه هستند. لطفاً به هر کسی که مطمئن هستید به شرایط موجود اعتراض دارد و با صدای بلند این اعتراض خود را اعلام کرده، رأی دهید. این یک قدم در مسیر اصلاح امور کشور است. می‌دانم تا رسیدن به اصلاحات مطلوب مردم فاصله زیادی وجود دارد. آنچه که به مجریان و ناظران توصیه شد برای مشارکت حداکثری مردم و رقابت، متأسفانه عمل نکردند. امیدوارم به دو اصل دیگر یعنی مسئله امنیت و سلامت انتخابات توجه کافی شود.»

رای ندادن مجازات ندارد

هادی طحان‌نظیف، سخنگوی شورای نگهبان در نشست خبری در پاسخ به پرسشی درباره انتخابات آزاد گفت: «بر اساس معیارهای حقوقی، انتخابات آزاد انتخاباتی رقابتی با تنوع رویکردها است، به نظر می‌رسد که تمام مؤلفه‌های انتخابات آزاد در انتخابات جمهوری اسلامی ایران حاکم است و حتی در خلاف برخی کشورها در کشور ما رای دادن اجباری نیست و مجازاتی برای رای ندادن در نظر گرفته نشده است.» سخنگوی شورای نگهبان در پاسخ به پرسشی درباره تخلفات انتخاباتی گفت: «تا الان تخلفی در شورای نگهبان دریافت نکرده‌ایم. بر اساس قانون انتخابات، شورای نگهبان ناظر انتخابات است و در تمامی مراحل انتخابات بر آن نظارت دارد و بر اساس این قانون بررسی صلاحیت‌ها تا زمان صدور اعتبارنامه صورت می‌گیرد.» طحان‌نظیف در پاسخ به پرسشی دیگری درباره آمار تعداد رصلاحت‌ها و همچنین آمار اعتراضات به این موضوع و تعداد افراد تأیید صلاحیت‌شده اظهار داشت: «بر اساس قانون انتخابات، مکانیزم مشخصی برای بررسی صلاحیت‌ها پیش‌بینی شده است که بررسی صلاحیت‌ها بر اساس آن صورت می‌گیرد؛ قانون متعددی را در این خصوص پیش‌بینی کرده است که همه را پشت سر گذاشتیم که عدد نهایی تأیید صلاحیت‌شده‌ها ۱۵ هزار نفر از میان ۲۰ هزار نفری است که برای داوطلبی در انتخابات ثبت‌نام کرده بودند.» او در ادامه این نشست خبری در پاسخ به پرسشی دیگری درباره جزئیات افراد تأیید صلاحیت‌شده در انتخابات مجلس گفت: «حدود ۱۲ یا ۱۴ درصد تعداد ثبت‌نامی‌ها خانم‌ها بودند. بر اساس قانون انتخابات مجلس سن قانونی ۲۰ تا ۷۵ سال است؛ حدود ۴۰۰ نفر ده هفتاد و بیش از ۳ هزار نفر دهه شصتی داریم.» او در پاسخ به پرسشی درباره انتقادات به شورای نگهبان تأکید کرد: «شورای نگهبان یک نهاد عالی حقوقی است که مبتنی بر قانون و مکانیزم‌های پیش‌بینی شده قانونی انجام وظیفه می‌کند و نکته اعضای آن حقوقی است و به هیچ‌عنوان حزبی و سیاسی و جناحی نیست و در هیچ‌کدام از پرسشنامه‌ها برای ثبت‌نام، افراد هیچ الزامی برای اعلام گرایش سیاسی خود ندارند.»

رقابتی و افزایش امکان حضور در انتخابات در روزهای پیش از شروع تبلیغات رسمی، دست به ایجاد تشکل‌های جدید زدند؛ از جمله «جبهه صبح ایران» که علی‌اکبر رائفی‌پور و سعید محمد در زمان برگزاری نمایشگاه رسانه آن راه انداختند که در نهایت لیستی در کنار ۴ لیست دیگر شورای وحدت نیروهای انقلاب اسلامی، ائتلاف مردمی نیروهای انقلاب اسلامی (امنا)، جبهه پیشرفت، رفاه و عدالت، لیست ائتلاف شورای ائتلاف نیروهای انقلاب اسلامی (شانا) و جبهه پایداری به‌عنوان تشکلی اصولگرا داشته باشند و به مفهوم واقعی تلاش‌شان را برای آوردن رقابت به خانه انجام داده باشند. البته در این بین قهر و آشتی بسیاری رقم خورد و حتی در تک ائتلاف مشهور یعنی بین شانا و جبهه پایداری این دودستگی که ما مجبور نیستیم به همه اعضای لیست تهران رای بدهیم، از سوی اعضای جبهه پایداری مطرح شد؛ اگر چه چهره‌ای مانند غلامعلی حدادعادل از توافق و پذیرش همه در انتخاب اعضای اصلی لیست خبر داد. در کنار این تشکل‌ها فعالیت‌های متعددی در این جبهه از سوی سایر اصولگرایان هم رخ داد و حتی جریانی با عنوان «نه اصلاح‌طلب نه اصولگرا» این بار اما با رویکرد تلاش برای ایجاد «تمدن و طب اسلامی» یا حضور چهره‌های اصولگرایی نیز شروع به فعالیت کرد و این‌گونه جریان اصولگرایی با همه قوا و توانش به منزل آخر روز پایان تبلیغات انتخاباتی رسید و در آستانه برگزاری انتخابات قرار گرفت.

انتخابات ۱۱ اسفندماه

پس از سخنان مکرر رهبری درباره انتخابات طی یک‌سال گذشته و تأکید بر برگزاری انتخاباتی با تنوع افکار و سلیقه‌ها و طرح اصول ۴گانه از سوی ایشان در نهایت در آستانه روز انتخابات هستیم. سخنان اخیر ایشان در تبیین اهمیت اصل و منطق انتخابات در جمهوری اسلامی، در دیدار با مردم خوزستان و کرمان اینگونه بود که «جمهوریت و اسلامیت نظام هر دو به انتخابات وابسته است؛ چراکه تحقق جمهوریت و مردم‌سالاری و حاکمیت مردم در اداره کشور هیچ راهی جز برگزاری انتخابات ندارد.» ایشان در باب تأثیر انتخابات در تحقق اسلامیت نظام هم گفتند: «با انتخابات است که ولی‌فقیه از طریق منتخبان ملت در مجلس خبرگان تعیین می‌شود؛ ضمن اینکه نمایندگان مجلس هم باید طبق مقررات و معارف اسلامی، قوانین را مصوب کنند.» ایشان «نبود انتخابات» را موجب برقراری دیکتاتوری یا «هرج و مرج و ناامنی و اغتشاش» خواندند و با انتقاد از کسانی که به اشکال مختلف مردم را از حضور در انتخابات دلسرد می‌کنند، گفتند: «انتخابات تنها مسیر صحیح و حقیقی است که می‌تواند حاکمیت ملی مردم را تأمین کند.» در این بین احمد وحیدی، وزیر کشور نیز حداقل درباره انتخابات مجلس شورای اسلامی، اعتقاد داشته که تنوع افکار و سلیقه‌ها لازم وجود دارد. درباره انتخابات مجلس خبرگان رهبری هم که صرفاً بنابر تعداد کاندیداها (۱۳۸ نفر) حتی رقابت برای همه کرسی‌های آن (۸۸ کرسی) در انتخابات شکل نگرفته است و دگراندیشانی هم اگر ثبت‌نام کردند رصلاحت شده‌اند. اما درباره انتخابات مجلس دوازدهم در شرایطی هستیم که اصلاح‌طلبان منتقد وضع موجود با دو نگاه رای اعتراضی (اقلیت) در برابر سکوت (اکثریت) در آستانه انتخابات قرار گرفته‌اند و اصولگرایان با حداکثر گزینه‌ها در این انتخابات حضور دارند. اگر چه با توجه به نظرسنجی‌های پیشین مانند آساری که ایسپا در آذرماه مطرح کرد (حضور قطعی ۳۵/۳ درصدی مردم (افکارسنجی ایسپا)؛ شاهد رشد ۶ درصدی شرکت‌کنندگان در انتخابات هستیم؛ اما با توجه به شرایط موجود در این رقابت شاید ترسیم تصویر از مجلس آینده حداقل در بُعد تنوع سلیقه و افکار چندان سخت نباشد؛ مجلس اصولگرایی که به‌زعم تلاش‌های بسیاری از دلسوزان کشور بنابر این انتخابات بعید است چیزی فراتر از مجلس یازدهم باشد.

اصلاحات درباره عدم ارائه لیست در تهران سخن گفتند و احزابی مانند اتحاد ملت و توسعه ملی هم حمایت‌شان را از آن اعلام کردند. در این بین چهره‌هایی مانند سعیدمحمد خاتمی، رهبر جریان اصلاحات با حمایت ضمنی از تصمیم جبهه اصلاحات حضور تنوع سلیقه در انتخابات را نه محدود به اصلاح‌طلبان و اصولگرایان بلکه «طیف‌های مختلف و رنگین‌کمانی سیاسی در کشور» عنوان کرد. هم‌زمان با این سخنان خبر آمد که نه از سوی مهدی کروبی و نه میرحسین موسوی هم در تصمیم جبهه اصلاحات و دعوت به حضور در انتخابات به‌عنوان دو سر طیف اصلاح‌طلبی، سخنی مطرح نشده است و حسین کروبی، فرزند مهدی کروبی هم از عدم اعلام‌نظر پدرش در زمینه این انتخابات خبر داد.

در مقابل اما سه تشکل کارگزاران سازندگی، ندای ایرانیان و اعتماد ملی با تصمیم جبهه اصلاحات مخالف بوده و البته نه در تهران بلکه در استان‌های دیگر به همراه حزب میانه‌رو اعتدال و توسعه تا ۱۰۳ چهره را برای رقابت در انتخابات مورد حمایت قرار دادند. چندی پیش از آن، ۱۱۰ چهره از جریان اصلاح‌طلبی از جمله محمدفاضلی، مقصود فراس‌تخواه، الیاس حضرتی، علی باقری، محمدمهدی مجاهدی، حمیدرضا جلالی‌پور، محمد ترکمان، مهدی غنی، غلامحسین کرباسچی، اسماعیل گرامی‌مقدم، بهاره آروین، احمد شیرزاد، ... بیانیه‌ای با عنوان «بیابیدروزنه‌گشایی کنیم» منتشر و به موجبش به نحوی مردم را به حضور در انتخابات دعوت کردند. در این میان مباحثی مانند دواگانگی صندوق رای و حضور در خیابان در پی انتشار این بیانیه مورد بحث و نقد اصلاح‌طلبان قرار گرفت. از طرفی سعید حجاریان از وجود منازل مختلف میان این دو تصمیم سخن گفته و محسن آرمین به نقد انشعاب جدید در جبهه اصلاحات پرداخت. روز برابر هم افرادی مانند حمیدرضا جلالی‌پور و سایر امضاکنندگان این بیانیه به دنبال پاسخ و ضرورت تلاش برای استفاده از حداقل فرصت‌ها در ممانعت از بدتر شدن اوضاع، سخن گفتند. وضعیت علی‌کریم سورش در سخنان اخیر خود از آن به وضعیت «آنتی‌نومی کانتی» یاد کرده است و دو سوی تصمیم را دارای دلایل کارشناسانه دانسته است. در نهایت اما در تهران هیچ‌یک از احزاب اصلاح‌طلب از لیست‌های ارائه‌شده حمایت نکردند و تنها لیست میانه‌رو «صدای ملت» با نگاه اینکه این لیست «نه لیست اصلاح‌طلبان و نه لیست اصولگرایان» است، متفاوت از لیست‌های اصولگرایان اعلام حضور کرده و در رقابت انتخابات حاضر شدند.

اصولگرایان در انتخابات

تصور بر آن بود که انتخابات مجلس دوازدهم حداقل برای اصولگرایان که با تأیید صلاحیت حداکثری شورای نگهبان رویه‌ور شده‌اند، فضایی به دور از تنش و فراز و نشیب باشد اما حالا که به مرحله پایانی نزدیک می‌شود خبری از یک‌دستی اصولگرایان نیست و ۵ لیست از جبهه اصولگرایی وارد انتخابات شده‌اند که البته در تنظیم آن اختلافات بسیاری رخ داد. در نهایت آنچه در پایان بحث‌ها، رایزنی‌ها و احتمالاً لابی‌ها اتفاق افتاد، برخی در چند لیست حضور دارند و برخی قهر کردند و حتی برخی با لابی دیگران از یک لیست خارج و نام‌شان به لیست دیگر اضافه شده است؛ البته این به جز داستان آن دسته از اصولگرایان بشماره‌ای است که تأیید صلاحیت شدند اما امکان حضور در لیست‌ها را نیافتند. این اصولگرایان در راستای افزایش مشارکت در انتخابات از ابتدای امسال نقش‌آفرینی خود را شروع کرده بودند. مثلاً برخی تشکل‌های آنها مانند «رژما» در روز اعلام موجودیت خود از ضرورت تعدد لیست‌های انتخاباتی در جبهه اصولگرایی برای افزایش مشارکت و ایجاد فضای رقابتی سخن گفتند؛ یا برخی از آنها با حمله به جریان اصلاح‌طلبی بر ضرورت حضور آنها در انتخابات برای بقای خود و صرفاً با هدف افزایش مشارکت تأکید کردند. در این بین برخی از اصولگرایان برای ایجاد فضای

سیدمحمد خاتمی، رهبر جریان اصلاحات با حمایت ضمنی از تصمیم جبهه اصلاحات حضور تنوع سلیقه در انتخابات را نه محدود به اصلاح‌طلبان و اصولگرایان بلکه «طیف‌های مختلف و رنگین‌کمانی سیاسی در کشور» عنوان کرد

دلیل کوتاهی زمان و فاصله با انتخابات عملاً فرصتی برای اقناع چهره‌های سیاسی برای شرکت در انتخابات وجود ندارد و همین هم موجب شد که در همین پیش‌ثبت‌نام هم کمتر چهره اصلاح‌طلب ثبت‌نام کند و حتی افرادی مانند مصطفی کواکبیان که معمولاً در اکثر انتخابات‌های پای ثابت حضور بودند؛ در اعتراض به چنین مصوبه‌ای در انتخابات شرکت نکرد و البته در پایان زمان پیش‌ثبت‌نام در ۲۲ مرداد در رابطه با حضور چهره‌های شاخص اصلاح‌طلب و میانه‌رو در این مرحله، شاید تنها از علی مطهری و مسعود یزنشکیان (نواب‌رئیس مجلس دهم) و محمدباقر نوبخت و علیرضا محبوب (دبیران کل حزب اعتدال و توسعه و خانه کارگر) بتوان نام برد که نسبت به پیش‌ثبت‌نام در انتخابات اقدام کرده‌اند. از سوی دیگر، در حالی که گفته می‌شد احزاب کارگزاران سازندگی، اعتدال و توسعه و خانه کارگر اعضای خود را تشویق به نامزدی کرده‌اند؛ اما به جز محبوب و نوبخت خبری از نامزدی چهره‌های شاخص آنها نشد. سیدحسین مرعشی و محسن هاشمی (دبیرکل و رئیس شورای مرکزی کارگزاران)، محمود واعظی (عضو ارشد حزب اعتدال و توسعه) و علی ربیعی و سهیلا جلودارزاده (از چهره‌های اصلی خانه کارگر) از جمله این شخصیت‌ها بودند که در آن زمان به دنبال انتشار اخباری مبنی بر پیش‌ثبت‌نام انتخابات، این موضوع را تکذیب کردند. علاوه بر این، پس از اینکه خبرگزاری فارس با انتشار خبری مدعی شد بسیاری از چهره‌های اصلاح‌طلب و اعتدال‌گرا در انتخابات ثبت‌نام کرده‌اند؛ موجی از تکذیب‌ها در سایتهای و کانال‌های خبری راه افتاد و تقریباً همه افرادی که نام‌شان در این خبر آمده بود، نامزدی خود را رد کردند. مجید انصاری، الیاس حضرتی، محمدرضا عارف، مصطفی کواکبیان، محمدجواد آذری جهرمی، طیبه سیاوشی و محمدعلی وکیل، از جمله چهره‌هایی بودند که گزارش خبرگزاری فارس را به‌سرعت تکذیب کردند. بررسی صلاحیت‌های اولیه این تعداد را به حدود ۲۵ هزار نفر کاهش داد و در ادامه بررسی صلاحیت‌ها در سه مرحله هیئت‌های اجرایی، هیئت‌های نظارت و شورای نگهبان، عده‌نهایی داوطلبان تأیید صلاحیت‌شده را به بیش از ۱۵ هزار نامزد حاضر در انتخابات رساند.

اصلاح‌طلبان و میانه‌روها در انتخابات

این انتخابات همچون اغلب انتخابات پس از شکل‌گیری راست و چپ در پهنه سیاسی کشور و همچنین پس از اینکه دسته‌بندی اصلاح‌طلب و اصولگرا شکل گرفت، برای جناح چپ و اصلاح‌طلبان پر حاشیه و پر حرح‌اند بود. طی ماه‌های پایانی سال گذشته با وجود موج ناامیدی در جامعه و تجربه دو انتخابات اخیر که همان روزه‌های باقی‌مانده از بعد مجلس ششم بسته شده بود، چهره‌های اصلاح‌طلبی از میرحسین موسوی و سیدمحمدخاتمی و بهزاد نبوی گرفته تا مهدی کروبی و... راه اصلاح و اصلاح‌طلبی را از صندوق رای عنوان کرده بودند و هشدار به بی‌توجهی به آن دادند. چنانچه در راستای این نگاه هم بیانیه ۱۵ ماده‌ای خاتمی و هم بیانیه میرحسین موسوی و مهدی کروبی به میان آمد که هر سه بر ضرورت برگزاری انتخابات آزاد، رقابتی و سالم به‌عنوان راه تغییر و بهبود وضعیت خشونت‌پرهمیز تأکید کرده بودند. در این بین دیدگاه‌های رادیکال‌تری مبنی بر شروط اصلاح‌طلبان برای همراهی در انتخابات از سوی چهره‌های اصلاح‌طلبی مانند سعید حجاریان و مصطفی تاج‌زاده مطرح شد که از سوی اصولگرایان با واکنش رویه‌ور شد و بحث‌هایی را منجر شد و حتی بحث بر سر تعریف اصلاح‌طلبی از سوی این جریان موجب واکنش چهره‌های اصلاح‌طلب شد. با گذشت زمان و تصویب اصلاحیه قانون انتخابات، اصلاح‌طلبان و برخی میانه‌روها موضوع پیش‌ثبت‌نام را عاملی بر کاهش مشارکت عنوان کردند و در نهایت هم در پی رصلاحت‌های گسترده و حذف برخی از معدود چهره‌های میانه‌رو و اصلاح‌طلب ثبت‌نام‌کننده در انتخابات، موضوع نحوه ورود به انتخابات از سوی این جریان داغ‌تر شد؛ خبری که در نهایت جمعیت اصلاح‌طلبان و میانه‌روهای باقی‌مانده در رقابت کل کشور را از میان ۱۵ هزار نفر ۱۱۰ نفر در صورت دست‌پایین گرفتن و ۳۵ نفر در صورت دست بالا گرفتن معیارهای اصلاح‌طلبی و میانه‌رویی اعلام کرد. البته محسن اسلامی، سخنگوی ستاد انتخابات کشور این رقم را در سوم بهمن ۱۵۶۰ نفر عنوان کرد و گفت: «برای انتخابات مجلس امسال ۱۵۶۰ نفر اصلاح‌طلب، ۲۷۲۵ اصول‌گرا و ۴۰۷۳ نفر از طیف‌های مستقل برای انتخابات ثبت‌نام کرده‌اند؛ به همین جهت شرایط رقابتی بودن در انتخابات امسال مهیاست.» که مورد تکذیب تشکل‌های اصلاح‌طلب قرار گرفت. نتایج بررسی صلاحیت‌ها با اعلام رصلاحت حسن روحانی در انتخابات مجلس خبرگان در تاریخ سوم بهمن عملاً فاز جدیدی را در تصمیم‌گیری‌های اصلاح‌طلبان و میانه‌روها ایجاد کرد.

در پی همین اتفاقات، جبهه اصلاحات ایران به‌عنوان تشکل اجماع‌ساز اصلاح‌طلبان در همان زمان سند راهبردی انتخابات را منتشر کرد. به موجب این سند «اصلاح‌طلبان تمامی مساعی خود را برای اقناع یا الزام حاکمیت به برگزاری انتخابات مطلوب می‌ذول دارند.» و در نهایت جبهه اصلاحات استان‌ها هم با رای دوسوم، خودشان باید تصمیم بگیرند. در پی آن هم جبهه

